

Dyrevernalliansen

FAKTA OM HØNER OG EGGPRODUKSJON

OM HØNENES BEHOV OG FORHOLDENE PÅ GÅRDEN

Oppdatert 03.01.2025

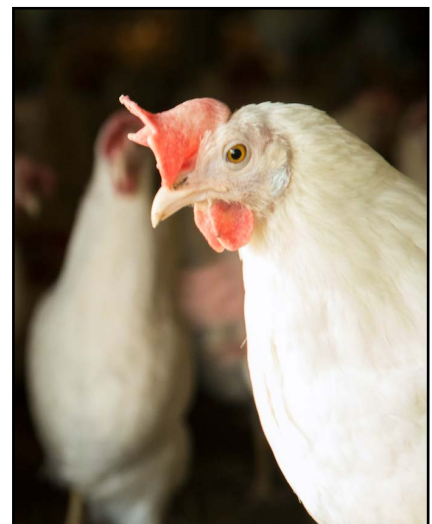
Burhøner i eggproduksjon lider av alvorlige velferdsproblemer. Frittgående høner har det bedre, men de har også mange utfordringer. De alvorlige problemene er konsekvensen av en produksjon som har ett mål for øyet: Flest mulig egg, billigst mulig.

// NØKKELTALL

- Antall høner i Norge, 2023: **ca. 4,09 millioner** [1]
  - Antall klekkede kyllinger av verperase, 2023: **ca. 7,30 millioner** [1]
  - Andel i bur, 2023/2024: **4,5 %** [1]
Andel frittgående (9 stk/m², kun innendørs), 2023/2024: **88 %** [1]
Andel friland (9 stk/m², har tilgang til luftegård), 2023/2024: **0,5 %** [1]
Andel økologiske (6 stk/m², har tilgang til luftegård), 2023/2024: **7 %** [1]
  - Antall gårder med over 1000 høner (konsumegg), 2023: **534 stk** [1]
  - Andel høner i besetninger med mer enn 5000 stk: **mer enn 96 %** [7]
Vanlig antall høner i hvert enkelt besetning (konsesjonsgrense): **7.500 stk** [2]
  - Det totale antallet egg den ville jungelhøna legger årlig varierer. I litteraturen er det oppgitt så lavt som **4-8 egg**, men også rundt **10-20 egg eller høyere**. [3,9,10]
- Høner i industrien legger egg fra de er **18-20 uker** gamle, til de avlives ved **76-78 ukers** alder. [2]
Hver høne legger totalt **362 egg innen 76 uker**, viser tall for 2022. [1]

// FAKTA OM HØNAS EVNER

- Hønens kommunikasjonsevner ligner på andre svært intelligente arter, inkludert primater. Så langt har forskere klart å kartlegge minst 24 forskjellige lyder i hønenes rike lydsspråk. [4]
- Høner har forskjellige personligheter. [4]
- Det antas at høner kan forestille seg hvordan fremtiden vil bli. Høner som får valget mellom en liten belønning straks eller en større belønning etter en viss tid, vil som regel vise selvkontroll og vente på den største belønningen. [5] Når høner forventer å få en godbit, for eksempel en melorm, kjenner de glede og uttrykker dette med kroppspråket. [6]
- Hønemødre kjenner empati når kyllingene deres opplever noe vondt eller ubehagelig. Kyllingene blir beroliget av moras nærvær. [8]

Høner er svært kommunikative.
| I. L. Hauge

// INNHOLD

- HØNAS LIV I NATUREN
- UTFORDRINGER FOR HØNS SOM HUSDYR
- KRITIKK AV HØNSEHOLD
- BEDRE DRIFTSFORMER
- DYREVERNALLIANSENS ARBEID
- DU KAN HJELPE HØNENE
- KILDER

// NATURLIG LIV

HØNAS LIV I NATUREN

I naturen er hanen leder av flokken. | iStockphoto

Høns i Norge stammer fra den ville jungelhøna, den såkalte bankivahøna, som fremdeles lever i den tropiske regnskogen i Sørøst-Asia. Selv om bankivahøna og dagens tamhøner ser forskjellige ut, har de mange fellestrekk i levemåte. Dermed gir det god innsikt i tamhønas naturlige behov å studere bankivahøna i naturen.

Sosialt liv:

En hane samler omtrent fem til ti høner i flokken sin, pluss noen ungfugler, unghaner og kyllinger. Rangordningen i en høneflokk er velkjent. Hanen er "sjef", og vagler seg øverst, deretter kommer de eldste og mest dominante hønene, videre yngre og mindre dominante høner. Nederst kommer kyllinger og unge haner. Hacking blant høns er blitt framstilt som en naturlov. Det viser seg imidlertid at hvis arealet deres er forholdsvis stort, i et naturlig miljø, forekommer hacking sjelden. I en situasjon der ei dominant høne er uvennlig, vil den underlegne høna trekke seg unna og dermed unngå konflikt.[9,10]

Bosted:

Hanen markerer revir når han galler. Et ideelt revirrområde har rikelig tilgang på mat, gode muligheter for sandbad, et hviletre og skjermede rugeplasser. Hønene liker å hvile i sola. Trær med lave greiner er den naturlige soveplassen. Her er de trygge for rovdyr.[9,10]

Aktivitetsbehov:

Hønene bruker mange timer daglig på å plukke omkring etter mat, og sparker opp jorda etter mark. De har medfødt behov for sandbad omtrent annenhver dag, for å stelle fjærdrakten.[9,10]

Støvbadet utføres ved at hun trykker seg ned i sanden og sparker opp sand som drysser over fjærdrakten. Hun slår med vingene og rister av seg sanden.[9,10]

Egglegging:

Høna leter seg fram til en rugeplass som er lun og godt skjult, lik reirene til andre fugler. Ei verpeferdig høne vil isolere seg, og kan forkaste flere rugeplasser før hun er fornøyd. Reiret blir dekket med kvist og strå. Høna legger omtrent ett egg per dag til hun synes hun har nok, og legger seg deretter til å ruge på dem.[9,10]

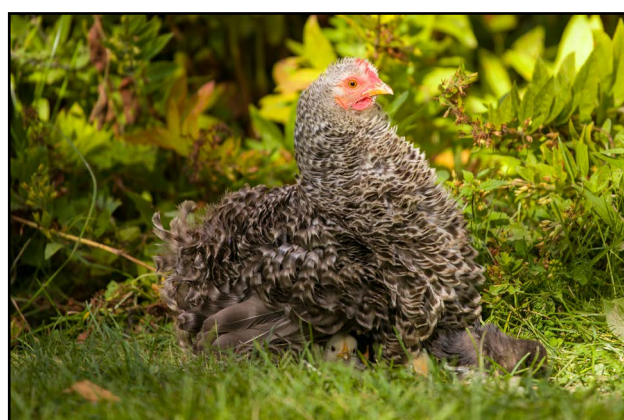
Det tar cirka 21 døgn til kyllingene er klekkeferdige. I rugetida er hanen vaktsom og beskyttende. Høna ruger alene, og forlater reiret bare i korte perioder, når hun skal spise eller bade. De siste dagene før klekkingen kan kyllingene pipe. Da klukker høna tilbake, og slik blir de kjent med hverandre.[9,10]

Oppvekst:

Kyllingene har samvær med morhøna frem til 12 ukers alder.[7] De piler under vingene hennes så snart de oppfatter fare. Hun beskytter hele kullet ved å bre vingene over dem. Høna mater ikke kyllingene sine som andre fugler, men hjelper dem med å finne maten. Hun klukker på mange forskjellige måter til dem. Slik informerer hun om hvor maten finnes, når fare truer, når det er hviletid og så videre.[9,10]

Støvbading er et medfødt behov. | WAP / H. O'Donnell

Hønemor har behov for å beskytte kyllingene. | M. Hauge

// HUSDYRPRODUKSJON

UTFORDRINGER FOR HØNS SOM HUSDYR

Avl:

For norsk eggproduksjon importeres daggamle besteforeldre og foreldredyr fra Spania og Nederland. [7] Høy ytelse har vært det ensidige målet for avl på verpehøner. Dagens høner produserer nesten ett egg daglig i løpet av et drøyt år. Den intensive avlen har medført at de er betydelig disponert for velferdsproblemer. Fire avlskonserner dominerer globalt. Foreløpig tilbyr ikke disse konsernene alternative raser med påvist betydelig bedre velferd, og de unnlater å publisere informasjon som kunne ha blitt brukt til å utvikle slike bedre rasealternativer.[11,28] Kyllingene klekkes på rugeri, og har aldri kontakt med hønemor.[2]

Hanekyllinger:

Haner av eggleggingsraser har så lite kjøttfylde at det økonomisk ansees som urealistisk å anvende dem til kjøttproduksjon. Derfor utføres det masseavlving av hanekyllinger rett etter klekking. De siste årene har alternative metoder blitt utviklet, i form av kjønnssortering av egg, for å unngå masseavlvingen.[13] En liten andel av eggproduksjonen i Norge har nå tatt dette bedre alternativet i bruk.

Bur:

Fra 2012 ble det innført forbud mot nakne bur. Den nye tillatte burtypen skal inneholde vaglepinne, redekasse og strøbad.[12] Burgulvet er av netting. Strøbadet er lite, og ikke alle hønene opplever det som tilstrekkelig velfungerende til å faktisk strøbade i.[20] Burstørrelsen innebærer at vaglepinnen ikke kan plasseres i høyden, slik hønene har behov for. Disse burene representerer bare en marginal forbedring, fordi hønene fremdeles hindres i å få tilfredstilt viktige former for naturlig adferdsbehov og hindres i fri bevegelse.[14,21,28] Regjeringen har nå foreslått å varsle et forbud mot nyetablering av anlegg med miljøbur, samt en overgangstid der eksisterende miljøbur skal fases ut innen 2030.[7]

De fleste hønsehus har ikke vinduer. De er i form av aviar, hvor hønene kan bevege seg fritt over flere etasjer. | A. Krag

Løsdrift:

Selv om det også er velferdsproblemer hos høner i løsdrift (såkalte "frittgående", friland eller økologiske høner), har de større muligheter til å få utløp for sine behov sammenlignet med burhøner.[28]

I Norge holdes høner i løsdrift mange tusen sammen i en stor hall. Hallen er innredet med aviar, der hønene beveger seg fritt over flere etasjer. Deler av gulvet er strøareal der hønene kan hakke, skrape og strøbade sammen. Hønene kan vagle og plassere seg hierarkisk i høyden. Ved uro i flokken finner hønene lettere skjul. Alle disse faktorene er viktige for dyrevelferden.[2,14,28]

Dyretetthet:

For konvensjonell produksjon med høner i løsdrift tillater regelverket opptil 9 stk per m² inne.[12] For henholdsvis økologisk og dyrevernermerket produksjon er tilsvarende krav 6 stk per m² og 8 stk per m² og i begge merkeordningene har hønene dessuten utemuligheter.[17] EFSA, EUs mattilsyn, anbefaler maksimalt 4 stk per m² og at hønene har tilgang til vinterhage (innebyggede verandaer).[28]

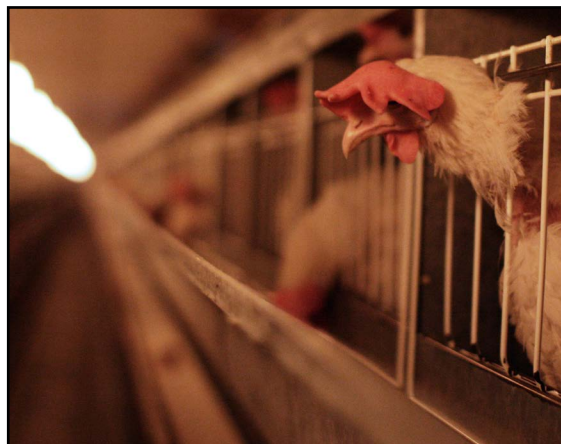
Adferdsproblemer:

Fjørplukking kan oppstå i både bur og løsdrift. Det er en adferdsforstyrrelse med sammensatte årsaksforhold, relatert til stress og manglende sysselsetting. I verste fall kan fjørplukkingen eskalere og for enkelte utvikle seg videre til kannibalistisk hakking. Høner lærer fra hverandre. Risikoen for at det sprer seg til flere er større i løsdrift, siden gruppestørrelsen er større.[2,14] Aggressive sammenstøt eller bortjaging kan forekomme ved kamp om ressurser, f.eks. rede eller vagle. Høy dyretetthet øker risikoen for slike problemer, siden flere må dele på ressursene. I motsetning til i bur, har hønene i løsdrift mulighet til å flykte unna angrep.[14,28]

Et bedre tilrettelagt oppvekstmiljø ville kunne redusere risiko for adferdsproblemer senere i livet.[30] Adferdsproblemer hos voksne høner kan forebygges gjennom flere tiltak. Det hjelper for eksempel å strø korn eller grovfôr på gulvet, slik at hønene kan sysselsette seg med å lete etter mat. Mindre flokker, haner i flokken og større areal per høne hjelper også.[2,14,16,28]

Luftkvalitet:

Høner har sensitive luftveier. Likevel har hønsehus langt høyere støv- og ammoniakkonsentrasjoner enn bygninger for gris eller storfe. Støvet kommer fra strø, kraftfôret, gjødsel og hønene selv.[2,21] Det er indikasjoner på at støvproblematikk kan føre til høyere dødelighet – selv ved det som ansees som normal luftkvalitet i norske hønsehus.[32]

Det er rundt 7 høner i hvert bur. | A. Krag

Lysforhold:

Høner har svært godt syn og kan se et langt bredere fargespekter enn mennesker. Både for bur og løsdrift er belysningen generelt ikke tilpasset deres behov.[12,33] I norsk eggproduksjon er det ikke vanlig at husene har vinduer.[7] Spesielt burhøner risikerer en mørk tilværelse, fordi lyset ikke er tilpasset å skulle spre jevnt inn i hvert enkelt bur.

Helseproblemer:

Den høye eggleggingsfrekvensen er hovedårsak til mange av de vanligste helseproblemene, f.eks. egglederbetennelse. Eggproduksjonen tapper kalkreservene og gjør hønene benskjøre.[2,14] Dersom hønene skal avlives utenfor hønsehuset når innsettet er ferdig, for eksempel ved slakt, er det risiko for at hønene får ytterligere beinbrudd.

De store høneflokkene fører til risiko for midd. Rød hønsemidd finnes i cirka 20 % av hønsehusene i Norge.[7] Midden kan stresser hønene og forårsaker sterk kløe.[18]

Det er svært utbredt at høner i kommersiell eggproduksjon har brudd i brystbeinet (nærmere bestemt i kjølbeinet, som er en forlengelse av brystbeinet hos fugler).[15,31] Foreløpig mangler det kunnskap om årsakssammenhengene. Mye tyder på at den intensive eggproduksjonen spiller en viktig rolle, i samspill med genetikk og innredningssystemer.[15,28,34]

Slakt:

Når hønene er omtrent 1,5 år begynner de å verpe mindre. De fleste avlives på gården, men de mest uheldige sendes til slakt. De er utsatt for beinbrudd og andre skader relatert til transporten.[2,7] For mer informasjon, les [faktaarket vårt om transport og slakting](#). [19]

Hønene legger egg bak en gardin, der underlaget er i form av astroturf ("dørmatte"). | A. Krag

Øverst i aviaret er det vagler. | A. Krag

KRITIKK AV HØNSEHOLD

Stortingsmelding nr. 8 (2024–2025) Dyrevelferd: "Bur legger begrensning på hønenes mulighet til å utføre naturlig atferd og har vært gjenstand for kritisk oppmerksomhet." [...] "Dyretettheten i standard produksjon gir begrenset mulighet til utfoldelse. Økologiske høns og frilandshøns har bedre plass og tilgang til uteareal, og dermed større rom for å få tilfredsstilt sine atferdsmessige behov." [7]

Stortingsmelding nr. 8 (2024–2025) Dyrevelferd: "Det er en dyrevelferdsmessig fordel å unngå transport av utrangerte verpehøns til slakt. Mange har beinskjørhet og dårlig fjørdrakt." [7]

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, i forbindelse med den kommende stortingsmeldingen (2023): "Meldingen bør belyse hvordan man kan avvikle bruk av bur i norsk fjørenæring." [24]

Animalia, Nortura og KLF, i forbindelse med den kommende stortingsmeldingen (2023): "Det bør forskriftsfestes at det skal bygges verandaløsning ved nybygging av hus til verpehøner." [29]

EFSA (2023): «[...] Main recommendations include housing all birds in non-cage systems with easily accessible, elevated platforms and provision of dry and friable litter and access to a covered veranda.» [28]

Mattilsynet om luftkvalitet (2020): «[...] Spesielt for ammoniakk og til dels for karbondioksid finner Mattilsynet for høye konsentrasjoner. De målte verdiene er høye, godt over grenseverdiene som vi nå foreslår, og er skadelig for og oppleves som svært ubehagelig av fuglene.» [21]

Mattilsynet om støvbad (2020): «I et møte i 2017 tok næringen opp at det er utfordrende å få til sandbadene i innredede bur. [...] Både plassen som kreves, og mengden materiale som trengs til at samtlige høner i buret kan sandbade, gjør det vanskelig å få til i praksis i bur som finnes på markedet.»[21]

Stortinget (2003): “Komiteen ber [...] regjeringen vurdere å innføre en tidsfrist for avvikling av burdrift, slik en har gjort på andre områder for å få intensivt arbeid.”[22]

Veterinærforeningen (2000): “DNV er på prinsipielt grunnlag motstander av at fjørfe holdes i bur. Foreningen mener at slikt hold av fjørfe gjør det umulig å tilfredsstille dyras naturlige behov.”[23]

Norsk Bonde- og Småbrukarlag (1999): “Alle former for burdrift er problematisk utifra dyrehensyn, derfor må vi fremme alternativer som er etisk forsvarlige, og samtidig realistiske å gjennomføre for produsentene.[...]”[24]

Rådet for dyreetikk (1996): “Rådet for dyreetikk mener etter en helhetsvurdering at det må være et mål at dagens burdrift avvikles.”[25]

BEDRE DRIFTSFORMER

Vinterhage egner seg for helårig bruk, og gir hønene et mer variert og trivelig levested. | I.L. Hauge

For økologisk produksjon er det krav om uteareal og at det inne i huset maksimalt er 6 høner per m². På gårder [sertifisert med Dyrevernerket](#) har hønene tilgang til vinterhage og uteareal, levestedet er innredet for å tilrettelegge for utforskning og lek, husene har vinduer, det er fokus på bedre innklima og de får grovfôr. Også økologiske gårder har mange av disse velferdsfordelene.[17]

// DYREVERNALLIANSENS ARBEID

Dyrevernalliansen jobber politisk for å avvikle hold av burhøner i Norge. Vi samarbeider også med næringslivet for å kunne tilby forbrukerne burfrie egg. Kjernen i arbeidet vårt er det faglige fokuset på dyrevern. Samtidig informerer vi publikum, og gir deg som ønsker å hjelpe hønene muligheten til å bidra i arbeidet.

DYREVERNALLIANSEN ARBEIDER FOR Å

- Avvikle hold av burhøner i Norge og forbedre forholdene i hønsehusene.
- Avvikle masseavliving av hanekyllinger i Norge.
- Gjøre det enklere for forbrukere å velge egg fra høner med bedre dyrevelferd.
- Øke tilgangen til mat laget med burfrie egg, eller uten egg.

// DU KAN HJELPE HØNENE

HVA DU KAN GJØRE

- Velg egg med Dyrevernermerket eller som er økologiske, hvis du kjøper egg. Se matguiden vår i [appen "Dyrevennlig"](#) for informasjon om ulike merkevarer.
- Som fadder i Dyreverneralliansen hjelper du hønene som trenger deg aller mest. Bli fadder i dag! dyreverner.profundo.no/fadder_fiorfe
- Følg Dyreverneralliansen på facebook.com/dyreverner
- Meld deg på våre nyhetsbrev: dyreverner.no/nyhetsbrev

// KILDER

- [1] Animalia, *Kjøttets tilstand 2024 – status i norsk kjøtt- og eggproduksjon*, Rapport, oktober 2024.
- [2] Bagley, M. F. (red.), *Fjørfeboka*, Fagbokforlaget, 2016.
- [3] to kilder:
- Eda, M., "Origin of the domestic chicken from modern biological and zooarchaeological approaches", *Anim. Front* 19:1(3):52-61, 2021.
- Romanov, M. and Weigend S., "Analysis of Genetic Relationships Between Various Populations of Domestic and Jungle Fowl Using Microsatellite Markers", *Poultry Science* 80: 1057-1063, 2001.
- [4] Marino L., "Thinking chickens: a review of cognition, emotion, and behavior in the domestic chicken" *Anim. Cogn.* 10: 127-147, 2017.
- [5] Abeyesinghe, S. M. et al., "Can domestic fowl, *Gallus gallus domesticus*, show self-control?", *Animal Behaviour* 70(1): 1-11, 2015.
- [6] Opperman Moe, R., Nordgreen, J, Janczak, A. et al., «Anticipatory and foraging behaviors in response to palatable food reward in chickens: Effects of dopamine D2 receptor blockade and domestication», *Physiology and Behavior* 133: 170-17, 2014.
- [7] Meld. St. 8 (2024-2025), Dyrevelferd, Landbruks- og matdepartementet.
- [8] to kilder:
- Edgar, J., et al., "Avian maternal response to chick distress", In: *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 2011.
- Edgar, J., Held, S., Paul, E. et al., «Social buffering in a bird», *Animal Behaviour* 105: 11-19, 2015.
- [9] Børresen, B., *Kunsten å bli tam - folk og dyr i 18. 000 år*, Gyldendal, 1994.
- [10] Jensen, P., *Dyras atferd*, Landbruksforlaget, 2001.
- [11] Fernyhough, M. et al., "The ethics of laying hen genetics", *Journal of Agricultural and Environmental Ethics* 33:15-26, 2020.
- [12] Landbruks- og matdepartementet, Forskrift om hold av høns og kalkun, 12. desember 2001.
- [13] Brockotter, F., «Novel techniques make culling male layers obsolete», URL: poultryword.com, *Poultry World*, 4 April 2020.
- [14] Nicol, C. (ed.), *Understanding the behaviour and improving the welfare of chickens*, Burleigh Doods Science Publishing, 2020.
- [15] Kittelsen, K., "Dansk studie viser høy forekomst av kjølbeinsbrudd hos verpehøner", URL: animalia.no, publisert 23. sept 2021.
- [16] Dyreverneralliansen, *Verpehøns – løsdrift versus burdrift*, Fagnotat, 2018.
- [17] to kilder:
- Mattilsynet, Regelverksveileder økologisk produksjon, URL: mattilsynet.no, 16. juni 2020.
- Dyreverneralliansen, Kriterier for dyrevernermerket produksjon av konsumegg, URL: dyrevernermerket.no, 26. oktober 2020.
- [18] Animalia, "Rød hønsemidd", URL: animalia.no, 24. januar 2020.
- [19] Dyreverneralliansen, "Fakta om dyretransport og slakting", URL: dyreverner.no.
- [20] Louton, H. et al., "Dust-bathing behavior of laying hens in enriched colony housing systems and an aviary system", *Poultry Science* 95: 1482-1491, 2016.
- [21] Mattilsynet, "Høring av forslag til endring av forskrift om høns og kalkun", Brev til Landbruks- og matdepartementet, 20. juli 2022.
- [22] Stortinget, Innst. S. nr. 226 (2002-2003) Innstilling fra næringskomiteen om dyrehold og dyrevelferd.
- [23] Den norske veterinærforening, "Høringssvar til forskrift om hold av høns og kalkun", Gjengitt i brev fra Statens dyrehelsetilsyn (ref. 1638/99), 22. januar 2000.
- [24] Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Høringsinnspill til ny dyrevelferdsmelding om husdyrproduksjon, URL: regjeringen.no, 21. juni 2023.
- [25] Rådet for dyreetikk, Hold av verpehøner og slaktekylling, Uttalelse, URL: radetfordyreetikk.no, 1996.
- [26] Thøfner, I., Hougen, HP., et al., «Pathological characterization of keel bone fractures in laying hens does not support external trauma as the underlying cause.» *PLoS ONE* 15(3): e0229735, 2020.
- [27] Eusemann B. K. et al., "The role of egg production in the etiology of keel bone damage in laying hens", *Frontiers of Veterinary Science* 7(81), 2020.
- [28] EFSA Panel on Animal Health and Welfare, "Scientific Opinion on the Welfare of Laying Hens on Farm", *EFSA Journal* 21 (2): 7789, 2023.
- [29] Animalia, Nortura, KLF, Felles høringsinnspill til ny dyrevelferdsmelding om husdyrproduksjon, URL: regjeringen.no, 15. september 2023.
- [30] Janczak, A. and Riber, A., "Review of rearing-related factors affecting the welfare of laying hens", *Poultry Science* 94:1454-1469, 2015.
- [31] Gretarsson, P., Kittelsen, K., Moe, R. O. et al., "End of lay postmortem findings in aviary housed laying hens", *Poultry Science* 102 (2): 102332, 2023.
- [32] Kittelsen, K., Tahamtani, T., Moe, R. et al., "Flock Factors Correlated with Elevated Mortality in Non-Beak Trimmed Aviary-Housed Layers", *Animals* 12: 3577, 2022.
- [33] Sveriges Lantbruksuniversitet, «Optimal light environment for laying hens», URL: slu.se, publisert 4. februar 2020.
- [34] Rentsch, A. et al., "Rearing laying hens: Early environmental complexity and genetic strain have life-long effects on keel bone size and fractures", *Poultry Science* 103: 104481, 2024.